

Jättipalsameja

soolotalkoilla

KIMMO SAARINEN

Helsinki, Roihuvuori, Saranitynlahti 13.5.2007 A. Kurtti

Varmaa muistikuvaa ei ole, mutta saatoinkin hyvinkin nähdä jättipalsamin, *Impatiens glandulifera*, ensimmäisen kerran elokuussa 1985. Keräsin silloin 14-kesäisenä yläkoululaisena vaatimattoman yhden kukkavarren ja muutaman lehden näytteen Lappeenrannan Hovinpellolta, jossa kasvia etiketin mukaan oli *tienpientareella runsaasti puutarhasta karanneena*.

Sen jälkeen palsamia on tullut katseltua monessa paikassa – ani harvoin piholla, mutta sitäkin useammin tienvarsilla, meluvalleilla, maakasoilla, sorakuopissa, pellonpientareilla, hakkuuaukoilla, polunvarsilla,

metsänreunoilla, ojanpenkoilla, puronvarsilla, rannoilla ja yleisesti taajamissa asutuksen tuntumassa, mutta myös syrjäseuduilla kaukana kaikesta. Erityisesti jättipalsamin ylivalta on syöpynyt mieleen Lappeenrannan kaupungin jäteveisiä kuljettavan Rakkolanjoen varsilla, jossa kasvin seuraan ei muita ole mahtunut vuosikymmeniin – paitsi valkokarhunköynnös, *Convolvulus sepium*, joka on kietonut kasvillisuuden siellä missä palsamilta on tilaa liennyt.

Jättipalsami on säädetty koko EU:n alueella haitalliseksi vieraslajiksi, jota ei saa päästää ympäristöön eikä tuoda EU:n

▲ Jo korskeina, punakoina taimina jättipalsami ahdistaa pienempiään, tässä vaaleaa sukulaistaan lehtopalsamia.

alueelle, pitää hallussa, kasvattaa, kuljettaa, saattaa markkinoille, välittää taikka myydä tai muuten luovuttaa. Suomessa se sisältyy syystäkin kansalliseen vieraslajistrategiaan (Maa- ja metsätalousministeriö 2012). Isokukkaisella kaunottarella on aikoinaan koristeltu monta joutsenolaistakin pihaa, joilta se puutarhajätteen mukana ja muutenkin on livennyt lähiluontoon. Kasviatlaksen aineistossa jättipalsami lukeutuu voimakkaimmin yleisty-

▲ Kuusikon varjoissa jättipalsamit jäävät vaatimattoman kokoisiksi.

dessä on sopiva tukku kasveja, taitan ne oksanhankaan kuivumaan. Naapuripuussa killuu joukko kelmeitä palsamirankoja edellisvuodelta.

Vasikkamäennotkon rehevässä itäpäässä maitohorsman, *Chamaenerion angustifolium*, ja isonokkosen, *Urtica dioica*, valtaamalla vanhalla pellonpohjalla mehevä jättipalsami kurottaa kolmemetriseksi, kun viereisen kuusikon varjoissa hontelon lajitoverin on tyytyminen vajaan vaaksan mittaan. Molemmat irtoavat maasta helposti, nimimerkillä kokemusta on: kolmen kesän aikana olen hävittänyt Joutsenon opiston pihapiiriin, Hiidenmäentien ja Pöyhänniementien rajaamasta 3,7 hehtaarin metsiköstä yli 46 000 jättipalsamia. Melkein jokaisen olen myös laskenut, ainoastaan aloitusvuoden jättipöheikoista revittyjä versomääriä tuli arvioitua vasta jälkikäteen.

Vasikkamäennotko on jättipalsamille mitä tyypillisin ja otollinen pakopaikka, sillä elinympäristö muistuttaa kasvin luontaisia asuinpaikkoja kaukana Aasiassa Himalajan

neeseen kasvikyymenikköön (Lahti & Lampinen 2022). Tuoreimmalla atlaskartalla on jo yli tuhat palsamiruutua, kolme neljästä 2000-luvun havaintoa, läpi Etelä- ja Keski-Suomen Rovaniemen leveyskille (Lampinen & Lahti 2022). Vielä vuonna 1980 Jaakko Jalas ennakoiti Suuressa kasvikirjassa *Etelä-Suomen rannikko on ilmeisesti juuri ja juuri sitä aluetta, missä I. glanduliferalla saattaa olla mahdollisuudet vakinaistumiseen, toisin sanoen jokavuotiseen siemenestä uudistumiseen*.

Koska hentojuurinen jättipalsami on kiitollinen kitketävä – versot irtoavat maasta helposti ja erityisiä suojaruusteita ei tarvita – nostimme sen kohdelajiksi *Terve askel luontoon* -hankkeessa, jonka Allergia-, iho- ja astmaliitto sekä WWF Suomi toteuttivat vuosina 2017–2020 (Valkonen ym. 2020). Hankkeessa torjuttiin haitallisia vieraskasveja ja samalla viestittiin luonnon terveysvaikutuksista (Saarinen 2017). Samoihin aikoihin Suomen luonnonsuojeluliitos

▼ Isoimmat jättipalsamit löytyivät Vasikkamäennotkon itäpään aukolta, joka vielä 1980-luvun kartalla oli pellonpohjaa.

sa hahmoteltiin hanketta *Finvasive Life (Awareness building, surveying and controlling invasive alien species, IAS, in Finland, 2018–2023)*. Niin ikään haitallisten vieraskasvien torjuntaan painottuvan *VieKas*-hankkeen kohdelajeiksi valikoituivat jättipalsamin ohella jättiputket, *Heracleum persicum* -ryhmä, ja keltamajavankaali, *Lysichiton americanus*. Jättipalsamin torjunta ja vapaaehtoistoiminta kohdentuivat myös Etelä-Karjalaan, jossa luonnonsuojelupiirin talkootoiminta alkoi vuonna 2019. Neljän kesän aikana on järjestetty yli 50 talkootapahtumaa, joissa palsamia on poistettu 13 kohteelta. Paikallistalkoisiin on osallistunut noin 150 henkilöä (Jari Kiljunen, suull. tiedonanto).

Alkuun touhusin muiden mukana mutta viime vuosina olen viihtynyt palsamin kanssa kaksistaan. Aloitin kotini lähimetsikössä soolotalkoilun kesällä 2017, mutta määrätietoisempaa hävittämistä on jatkunut kolme vuotta kesästä 2020. Soolotalkoilu on sinä aikana nostettu myös *VieKas*-hankkeen repertoaariin (<https://vieraslajit.fi/info/i-4507>).

Joutsenon Vasikkamäennotko kutsuu

Joutsenon opistolla nainen laulehtii korkealta ja kovaa, kun puikahdan taas kerran lähimetsän uumeniin. Helteestä huolimatta olen varustautunut kumisaappailla, pitkillä housuilla ja takilla sekä nokkosen kestäväillä työhanskoilla. Luvassa on tunnin tai enintään parin maastokierros, jonka aikana revin jokaisen eteen osuvan palsamin maasta. Kun kä-

© Maanmittauslaitos

◀ Jättipalsamin valtaama 3,7 hehtaarin metsikköalue Joutsenossa. Yhtenäisen valkoisen viivan pohjoispuoli avohakattiin vuonna 2022.

vuoristopurojen varsilla (Jalas 1980). Rinteet viettävät kolmelta taholta melko jyrkästi kohti notkon pohjaa, jonka vähävetinen ja vaihtelevauomainen noro saa alkunsa notkon takaosan lähteestä. Maaperä on multavaa ja sisältää runsaasti hajoavaa kasviainesta. Kun Vasikkamäennotko kartoitettiin heinäkuussa 1990 Joutsenon luontoselvitysten yhteydessä (Kokkonen & Nieminen 1990), hehtaarin kokoiselta alueelta jättipalsamia ei mainita sanallakaan eikä sitä löydy 64 kasvilajin luettelosta. Muilta osin elinympäristökuvaus on entisellään.

Kostean saniaistyyppin lehdoissa on kotkansiipeä, *Matteuccia struthiopteris*, laajana ja yhtenäisenä kasvustona sora-aiirenportaan, *Athyrium filix-femina*, kanssa. Runsaimpia ruohoja ovat maitohorsma, nokkonen, vuohenputki, *Aegopodium podagraria*, ja mesiangervo, *Filipendula ulmaria*. Notkelmaa ja reunustavia rinteitä luonneh-

Kuva: Paavo Siljander 1961

◀ Maisema ja luonto voi muuttua radikaalisti vain vuosikymmenissä! Vuonna 1961 maatalousnäyttelyn yleisölenätyksellä otetussa ilmakuvassa näkyy hyvin Tuppuralan rälssitila ja isot pellot sen ympärillä. Rakennukset kuvan vasemmassa reunassa ovat siis niitä rakennuksia, jotka vielä 1980-luvun kartassa näkyvät – ja nuo avarat pellot sen ympärillä ovat siis sitä ”palsamimetsää”, josta kirjoittaja on vieras-lajia riipinyt tasan 60 vuotta kuvan ottamisen jälkeen! Itse Vasikkamäennotkoa ei ihan näy, se jää juuri ja juuri kuvan vasemman reunan ulkopuolelle.

▲ Näyttävin kotkansiipikasvusto Vasikkamäennotkon kosteapohjaisen lehdon länsipäässä.

tii paikoin hyvin tiheä tuomi- ja muu lehtipuupensainkko, jossa kiemurtelee myös humalaa, *Humulus lupulus*. Lähdenoron mutapinnolla kasvaa runsaasti purolitukkaa, *Cardamine amara*, mutta Pentti Thunebergin vuonna 1984 kirjaamaa ojatdykettä, *Veronica beccabunga*, eivät enää Kokkonen ja Niemenkään (1990) länsipäästä havainneet. Lehtojensuojelutyöryhmän mietinnössä (Ympäristöministeriö 1988) Vasikkamäennotko arvioitiin maakunnallisesti arvokkaaksi lehtoalueeksi.

Jättipalsami tunkeutui notkoon hyvinkin jo 1990-luvulla. Syyllisiä lienee useampia, mutta pääpääly löytyy vielä 1980-luvun kartoista: silloin Vasikkamäennotkon kaakkokulmalla oli talonpaikka peltoineen, jotka nyt ovat kaut-

taaltaan metsittyneet. Notkon eteläreunalle leviittäytyneen viitapihlaja-angervon, *Sorbaria sorbifolia*, muhkean kasvuston mainitsevat jo Kokkonen ja Nieminen (1990), ja talon kivijalan liepeiltä löytyy muitakin viljelyjäänteitä, kuten siperianhernepensaita, *Caragana arborescens*, ja unkarinsyreeniä, *Syringa josikaea*. Jättipalsamia olen hävittänyt pihapiiristä tuhansittain. Melkein samassa mitassa niitä on riittänyt Vasikkamäennotkon pohjoispuolella, jossa Joutsenon opiston puutarhajatetta on läjitetty metsänreunaan. Kolmas palsamikeskittymä löytyy metsikön itäreunalta matkapuhelinverkon tukiaseman hiekkaperus-

tuksilta. Todennäköisesti jättipalsamia on valunut kaikilta kolmelta suunnalta Vasikkamäennotkoon. Sen länsipäässä lähdenoro virtaa ojalinjaa pitkin Saimaaseen Honkalahden suolasataman itäpuolella, ja vähemmän yllättäen palsamit kirjovat myös ojanvarrtta. Erillisenä huomiona mainittakoon, että ojanpään rantahietikolta löytyi muutama pienikokoinen keltahierakka, *Rumex maritimus*, syyskuussa 2021.

Ei sentään liian helppoa

Löysin Vasikkamäennotkon pohjalle ensimmäisen kerran kevään ja kesän taitteessa 2017. Vihreästä ja vaikeakulkuisesta maastosta jäivät mieleen

► Notkelman vaikeakulkuisessa lehtipuuryteikössä kiemurtaa monin paikoin humalaa.

K. Saarinen 23.5.2021

▲ Vähävetinen lähdenoro leviää paikoin leveiksi ja upottaviksi mutteikoiksi, joilla kasvaa muun muassa purolitukkaa.

kotkansiivet ja palsamit, joita ohikiitävän hetken herkuteltelin lehtosellaisina, *Impatiens noli-tangere* – kunnes tummemmat ja punertavat sävyt kasasivat jättipilviä palsamitaivaalle. Pikavisiitillä pari viikkoa myöhemmin vieraslajin invaasio kävi ilmeiseksi.

Löytö ajoittui sopivasti silloiseen työhankkeeseen. Leh-

tikirjoitusta varten otettiin valokuvia, kun poikani Kaapon kanssa kiskottiin muhkeita palsameja opistonpuoleisen rinteän aukolta lähes aarin kokoisesta kasvustosta. Kasveja kerättiin parina päivänä iso läjä sieltä ja toinen täältä, jälkikäteen arvioituna useampi tuhat palsamia kuitenkin.

Välivuoden (jonka syytä en muista) jälkeen palasin aukolle kesällä 2019 pikkuviikatteen kanssa. Palsamipeitto oli epämieluisan kattava – pojan kanssa tehdyistä pienaukois-

ta ei näkynyt mitään merkkejä. Niitin nyt kaikki versot, joskin tiheän pensaikon ja risukon takia viikatteen käyttö oli haastavaa ja tulos parhaimmillaankin ”sinne päin”. Isoimmat kasvustot sentään lakoontuivat. Laajensin niittopiiriä metsikön koilliskulmaukseen ja siitä itäreunalle linkkimaston suuntaan mutta eniten tuhersin Va-

▼ Vasikkamäennotkon itäpäähän aukkoa niitettiin kesällä 2019. Seuraavana kesänä palsameja oli vielä paljon revittäväksi.

sikkamäennotkon avarammassa itäpäässä nimensä veroisten jättipalsamien parissa. Varsinaista toimintamallia ei muutamana niittöpäivänä ollut eikä jälkikäteen arvioituna käsitystäkään palsamiongelman laajuudesta. Silloiset niittoalueet kattoivat enintään kolmasosan jättipalsamin pahimmin valtaamista alueista, ja vankeimmista palsamikasvustoista notkelman eteläpuolella en tiennyt vielä mitään.

Tositoiimiin kesällä 2020

Niittämisen tulokset eivät vakuuttaneet. Jättipalsamia myös löytyi metsiköstä koko ajan lisää ja laajemmalla alueelta. Silloin päätin, että minähän otan vieraslajista niskalenkin tässä metsikössä. Kolmen vuoden aikana olen kohdannut isoimmat palsamiryppäät avoimilta laikuilta ja yleensä muokatulta maalta, alueen viljelyhistoriasta muistuttavilta kivikasoilta sekä metsän siimeksestä vanhoilta pienkaatopaikoilta, joille on viety niin puutarhajätettä kuin tölkkejä, lasia ja muuta törkyä. Varsinkin pitkälle maatuneet risukasat ovat olleet varmoja jättipalsamin pakopaikkoja, joista kasvit ovat poksautelleet siemenensä lähiympäristöön.

Jättipalsami lisääntyy ja leviää vain siemenistä, joita isokokoinen kasvi voi muodostaa tuhansia, keskimäärinkin varmasti useita satoja. Siemenet kasvi voi ampua metrien päähän. Siemenpankin sanotaan olevan lyhytikäinen, mutta sopivalla kasvupaikalla siementen on havaittu säilyvän itämiskelpoisina neljän vuoden ajan (<https://vieraslajit.fi/lajit/MX.39158>).

Ensimmäiset seitsemän talvekoopäivää heinäkuussa 2020 kuuluivat isoimmista kasvustoissa, joiden versomääristä en vielä pitänyt tarkempaa kirjaa. Loppukesän tarkastuskäyntien perusteella laskeskelin repineeni ainakin 1 500 palsamia tunnissa – noin 25 kasvia minuutissa on kohtuullinen arvio, jonka perusteella nostin maasta vähintään 17 500 jättipalsamia. Osan isoimmista kasvustoista läjitin suoraan maahan. Kasat mädäntyivät yleensä hyvin, juurtumista ja jälkikukintaa näin harvoin. Sen sijaan kivillä ja maapuilla kuivatut versot juurtuivat joskus alapuoliseen kasvimaasaan ja nostivat kukinnot pystyyn. Nämä katkoin jälkitarastusten yhteydessä.

Periaatteena on ollut poistaa jokaisella käynnillä jokainen eteen osunut jättipalsami. Varsinkin pikkupalsamien etsintä ja nyppiminen on rasittavaa, kun isojakin riittää. Vaan eipä ole vaaksanmittaisiakaan väheksyminen, koska lähes jokaiseen kehittyä ainakin yksi kasvin kokoon nähden suh-

teettoman suuri kukka – potentiaalinen siementäjä sekkin. Kesän alkuvaiheissa torjuntaiskut ovat kohdentuneet ja kattaneet vaihtelevasti eri alueita. Loppukesäiset tarkastuskäynnit olen suunnannut aiemmin kesällä puhdistetuille alueille. Silloinkin on löytynyt uusia kasvustoja, mutta pääosin olen repinyt huomaamatta jääneitä siementaimia sekä aiempien talkoiden aikana maahan taittuneita palsameja, jotka juurehtivat nivelistä ja kukkivat usein ”vaakaversoina”.

Elokuussa 2020 tein kymmenkunta tarkastuskäyntiä, joista tarkat versoluvut kirjasin viideltä viimeiseltä. 12.8. revin 911 palsamia, joista noin kolmasosa oli kukkivia. 16.8. löytyi 864 palsamia, joista osassa oli jo näkyvissä siemenkodon alkuja. 19.8. poistin tunnin aikana 654 palsamia, 21.8. re-

▼ **Opistonpuoleisella rinteellä kivikasojen ympäristöt ovat olleet ilmeisen pitkään jättipalsamin hallinnassa. Kasalle läjitetyistä versoista muutamat ovat juurtuneet kukkimaan.**

K. Saarinen 5.8.2020

K. Saarninen 5.8.2020

◀ Isoimmat versokasat kukkivat joskus näyttävästikin oksilla. Vaan eivät päässeet enää nämäkään kukat siemeniä levittämään.

vin 706 palsamia ja kesän viimeisellä kierroksella 31.8. vielä 666 palsamia. Tässäkään vaiheessa jättipalsamin siemenkodat eivät olleet vielä ampumavalmiudessa.

Ensimmäisen talkookesän aikana kiertelin Vasikkamäennotkon metsässä noin 25 tuntia ja näivetin niiden aikana vähintään 24 300 jättipalsamia. Johtopäätöksiäkin kirjailin: 1) metsässä ei ole yhtään aluetta, josta palsamia ei löytyisi, 2) repimisestä huolimatta kasvi ei ole hävinnyt mistään, vaan 3) jokaiselle kierrokselle niitä riittää poistettavaksi jotakuinkin 800 palsamia tunnissa, ja 4) varsinkin pieniä versoja jää vääjäämättä maastoon, mutta ehtinevätkö moiset siemenpankkia täydentämään? Viime vuosien syksyt ovat olleet harmillisen pitkiä ja lämpimiä.

Toinen torjuntakesä 2021 – valoa tunnelin päässä?

Jo toukokuun lopulla kiertelin lähdenoron liepeillä, jossa palsamit olivat helpommin löydettävissä kotkansiipien seasta kuin myöhemmin kesällä. Poimin lähinnä sirkkalehdellisiä ja enintään yhtä tai kahta leh-

tiparia kantavia taimia (5–15 cm) kaikkiaan 1 111 kpl. Niitä oli enemmän kuin edelliskesän kitkentäpaikoilla ylempänä rinteillä, mutta kulku eteläpuoliskon pihapiirin läpi oli kauhistuttava kokemus – pieniä palsamintaimia oli putkahnut sinne satamäärin, versomäärältään kasvusto oli hyvinkin isompi kuin edellisenä kesänä.

Toisella lämmittelykäynnillä (15.6.) sain kasaan vain 584 palsamia tunnissa. Useimmat olivat pieniä, mutta Vasikkamäennotkon itäpäähän aukola joku oli venähtänyt jo metrin mittaan. Silmämääräisesti jättipalsami näytti niukentuneen, mutta ensimmäiset varsinaiset talkoopäivät kesä-heinäkuun vaihteessa jatkuivat entistä tahtia: tuloksena 693 ja 1 444 puuhun nostettua palsamia. Kasvit olivat pääosin pieniä (10–30 cm) ja enimmäkseen yksittäin tai pienissä ryhmissä, mutta massiivisia joukkokasvustoja ei osunut eteen yhtään. Seuraavan päivän (2.7.) muistiinpanoihin kirjasin ensimmäistä kertaa: *Nyt näyttää hyvältä!* Soolotalkoo suuntautui opiston puoleiselle alueel-

le, jossa palsameja sai melkein pä etsiä. Isompia versoja löytyi kiskottavaksi vasta Vasikkamäennotkon muteikoilta. Vaan kerrassaan outo näky odotti pihlaja-angervokasvuston reunalla – edelliskesän muhkein palsamikasvusto oli nyt liki kasviton plaani, jossa törötti vain parikymmentä yksittäistä jättipalsamia. Tässä jos misä torjuntatyö tuli näkyväksi!

Seuraavan päivän kierros palautti kuitenkin maan pinnalle. Revin vanhasta pihapiiristä 1 669 nupullaan olevaa palsamia mutta paahtavassa helteessä uuvahdin kesken urakan. Läjitin 6.7. samassa ajassa 1 885 palsamia lisää, mutta pienempiä kasveja jäi vielä maitohorsmikron suojiin. Nypin niitä seuraavana päivänä 1 050 versoa. Tarkastuskierros viikkoa myöhemmin oli jo enemmän kävelyä, mutta tuloksena silti vielä 398 palsamia – kaikkiaan pihapiiristä irtosi kesän aikana yli 5 000 jättipalsamia.

Heinäkuun helteillä kulusin myös Vasikkamäennotkon vaikeakulkuisinta osaa, lähdenoron ryteikköisiä varsia. Sieltä löytyikin kymmenien versojen keskittymiä, mm. kaatuneen kuusenkõrilään juurimöykystä ja paljastuneesta maasta. Jättipalsami on selvästi häiriöpaikkojen pioneerikasvi, ensimmäisenä ja hämmästyttävän nopeakasvuisena paikalla. Kuljin 15.7. noron alus-

▲ Keväinen näkymä Vasikkamäennotkon länsipäähän. Etualan puissa killuu kelmeitä palsamiversoja edelliskesältä.

ta loppuun molemmin puolin ja keräsin talteen 585 palsamia. Isoimmilla kasveilla oli mittaa 1,5 metriä, ja ensimmäiset kukatkin olivat jo auenneet.

Loppukesän tarkastuskierroksilla pystyin ensimmäistä kertaa kuljeksimaan jo lähes koko alueella. Esimerkiksi 4.8. nypin sieltä täältä tasan 600 palsamia. Joukossa oli lähinnä pieniä ja enintään keskikokoisia kasveja, mutta Vasikkamäennotkon itäpään horsmikossa

piilotteli vielä isojakin jättipalsameja. Kun maitohorsmat laikoontuvat, palsamiversot nousevat nivelkohdista pystyyn. Viikkoa myöhemmin (13.8.) palsamikeskittymiä ei enää löytynyt ja kuivattavaksi nousi enää 317 kasvia. Osa kukista oli jo tippunut, mutta siemenkotia ei näkynyt yhdessäkään.

Viimeiset kierrokset tein elokuun lopulla, ensimmäisen noin 25.8. ja toisen 30.8. Ensimmäisen saldona oli *ainakin 600 palsamia* – tarkka luku puuttuu, kun ajattelin alkuun naivisti, ettei niitä enää löydy. Toisella kierroksella oli taas laskuri päällä, tuloksena 679

revittyä palsamia noin puolesatoista tunnissa. Sikiääköhän kasveja siemenpankista läpi kesän, kun palsameja tuntuu löytyvän sellaisiltakin paikoilta, missä viikkoa paria aiemmin ei näkynyt enää mitään? Lämpimästä kesästä huolimatta siemenkotien poksahduksia ei kuulunut viimeiselläkään käynnillä. Kesän 2021 noin 20 talkootunnin aikana nostin maasta ainakin 13 923 jättipalsamia, yli kolmanneksen vähemmän kuin edellisenä kesänä.

▼ Jättipalsami kenties luontevimmassa elinympäristössään Vasikkamäennotkon pohjalla.

▲ Vanhalla pellonpohjalla palsamilta vapautunut tila on siirtynyt nokkosien haltuun.

Hakkuista lisähaastetta kesään 2022

Palasin ”metsään” vasta 10.7., kun puupinot Pöyhänniemien tien varresta olivat kadonneet. Kevättalven aikana opisto oli hakkauttanut Vasikkamäennotkon reunusmetsää puolen hehtaarin alueelta, jossa ikävät aavistukset kävivät toteen. Metsänhoitoyhdistyksen jälki oli siivotonta ja notkon rinteillekin oli vyörytetty hakkuutahteita paikoin yli metrin kerroksena – esimerkiksi kesän 2017 ensimmäiselle talkoouukolle. Paljailla ja rikotuilla pinoilla, ajourilla ja isojen kuusenkantojen kupeilla kasvoi haaraisia ja uskottoman tankaakoita, tyvestä liki viisisenttisiä jättipalsameja. Läjitin hakkuuaukolta 250 palsamia kantojen päälle.

Metsän puolella niputin tunnissa 1 450 pienempää versoa. Vanhassa pihapiirissä odotti vielä ikävä yllätyskin: astuin hernepensaiden keskel-

lä melkein aarin palsamipöheikköön, joka jotenkin oli jäänyt edellisvuosien kulkureitien väliin. Keräsin ilmiselvältä puutarhajätteen läjitys paikalta hetkessä 1 150 palsamia muutamaan isoon läjään. Kesän ensimmäisen parintuntisen tulos oli kerrassaan muuta kuin toivoin – kaikkiaan 2 950 maasta revittyä jättipalsamia, todennäköisesti suurin päiväkohtainen saalis kolmen talkoovuoden aikana.

Kahdella seuraavalla käynnillä perkasin uuden kasvuston viimeistä versoa myöten. Kerättävää riitti 2 350 palsamin verran. Jälkimmäisen päivän (24.7.) lopuksi katsastin vielä hakkuuaukon, josta irtosi 125 jykevää versoa, isoim-

mat jälleen yli 5 cm tyveltään. Muutamia runsashaaraisia jättiläisiä oli vaikea saada edes kaksin käsin maasta irti! Tovi jos toinen tuli ihmeteltyä, kun vain kaksi viikkoa aiemmin olin poistanut aukolta kaikki silloin eteen osuneet palsamit.

Seuraavana päivänä suuntasin Vasikkamäennotkon pohjalle. Keräsin horsma-aukiolta ja noronvarsilta 760 palsamia. Niitä oli pääosin pienissä ryhmissä, mutta muutamalta aukokopaikalta löytyi vielä joukko isompiakin kukkaversoja. Yksi kasvusto jäi osin nyhtämättä, kun ympärillä alkoi höristä liikaa ampiaisia.

Elokuun alussa (8.8.) hakkuuaukolta löytyi taas 95 versoa, joukossa jälleen muutama järkälekin. Metsässä palsameja osui eteen lähinnä yksittäin tai enintään muutamien versojen ryhminä. Noronvarsilla oli vielä muutama tihentymäkin, mutta nyt lähes koko alueen kierros toi eteen vain 243 jättipalsamia. Jotakuinkin samaa tasoa olivat elokuun muut kierrokset 12.8. (250 palsamia), 15.8. (199 palsamia) ja 16.8. (180 palsamia). Viimeisellä kerralla hakkuuaukon palsamit ampuivat jo siemeniä, jo-

▼ Vanhasta pihapiiristä vasta kesälä 2022 havaittu ”uusi” kasvusto, tuhansia ja taas tuhansia versoja lisää revittäväksi

K. Saarinen 10.7.2022

ten kesän torjuntatyöt päättyivät siihen. Noin kymmenen talkootunnin saldona oli 7 662 jättipalsamia. Jos vasta löydetty pihapiirin kasvusto jätetään laskuista, aiemmilta paikoilta löytyi enää 4 162 jättipalsamia – yli 70 prosenttia vähemmän kuin edellisenä kesänä ja vajaa viidennes siitä määrästä, mitä vuonna 2020 alueelta löysin ja keräsin.

Millä mielin kesään 2023?

Suuntaan tietysti Vasikkamäennotkoon, sillä soolotalkoi luun koukuttuu helposti. *Jos vielä yhden kierroksen tekisi. Ja jos tuon nurkankin katsoisi. Ja jos tuon palsamin vielä ottaisi.* Olen kolmen vuoden aikana huhkinut metsässä 42 päivänä noin 55 tuntia, mutta keskimäärin tunnin ja vartin paketteihin annosteltuna se ei ole tuntunut työltä ollenkaan – päinvastoin, askel on käynyt kepeästi metsään päin. Ylevimmistä motiiveista on turha puhua, sillä tämä on henkilökohtaista: jättipalsamilla ei ole enää asiaa Vasikkamäennotkoon.

Siinä tavoitteessa auttavat ja torjuntatyössä ylipäänsä motivoivat laskemani versomäärät, joille lähipiirissä on myös hyväntahtoisesti naures-

K. Saarinen 16.8.2022

▲ Hakkuuaukon jättipalsamit olivat jyrkempää kaliiberia ja levittivät siemeniä useita viikkoja aiemmin kuin hennommat metsäserkut.

keltu. Kun kokemuksen mukaan kivutaan päälle tuhannen maasta nostetun palsamin, siinä alkavat tulla vastaan muut fyysiset rajoitteet kuin päässä-laskutaito. Luvuista saa myös objektiivista näyttöä. Monella kierroksella olen ajatellut *jättipalsamin selvästi vähentyneen tällä alueella*, mutta päässä-laskuri ei välttämättä ole samaa mieltä. Ehkä palsamit ovat

vain pienempiä tai sitten kyse on toiveajattelusta, johon olen syyllistynyt varsinkin kesän ensimmäisillä metsävisiiteillä: entäpä jos... ei toistaiseksi ole ollut lähelläkään, mutta laskevat luvut ovat sentään puolellani. Esimerkiksi elokuiset tarkastuskierrokset ovat hiljentyneet tasaista vauhtia: kun ensimmäisenä kesänä reitille osui keskimäärin vielä 760 jättipalsamia viidellä käyntikerralla, seuraavana kesänä niitä riitti neljälle käynnille keskimäärin 549 ja viimeisen kesän viidelle käynnille keskimäärin 246. Tästä tekisi mieli uumoilla tulevan kesän tarkastuskierroksia melkein ”tuloksettomiksi”, mutta olen oppinut varovaiseksi. Kesän 2023 talkoosaldoksi toivon enintään 2 500 palsamia, mutta ennakoin päätyväni tuplamäärään – ja pelkään löytäväni niitä vielä samassa määrin kuin edellisenä kesänä.

Se tarkoittaisi vielä yli 7 000 jättipalsamia. Jos keskiverto-kasvi tuottaisi noin 400 siementä, tuloksena olisi taas kolmen miljoonan siemenen sato. Mutta jo viime kesänä estin moisen talletuksen maaperän siemenpankkiin! Kolmen vuoden aikana poistetun 46 000 palsamin tuotanto lähentelee hyvinkin 20 miljoonaa siementä, mutta arvatenkin niitä muhii vielä maaperän kätöksissä. Jos jättipalsamin siemenpankki tosiaan kestää vain 2–4 vuotta, haen sen lähivuosina konkurssiin, sillä sen verran harvakseltaan jättipalsamien siemenkodat enää poksuvat. Himalajan vieraan rullästysvuodet ovat ohi ja hyvässä lykyssä pistän myös pisteen vieraslajin

▶ ▼ Aukko josta talkoilu alkoi vuonna 2017. Kolmessa kuvassa alkunäkymä kesän 2020 talkoopäivältä (13.7.), kuukausi myöhemmin (19.8.) ja näkymä seuraavana kesänä (15.6.2021). Palsamimassat ovat poissa, mutta yksittäisiä kasveja vielä löytyy. Kesällä 2022 aukko peitettiin suurelta osin hakkuurisuihin.

visiitille Vasikkamäennotkossa. Soolotalkoissa on voimaa, kannattaa kokeilla!

Kiitokset

Jari Kiljunen ja Anna Vuori antoivat tietoja jättipalsamin torjuntatyöstä Etelä-Karjalassa.

Jalas, J. 1980: *Impatiens glandulifera*. Jättipalsami. Teoksessa: Jalas, J. (toim.), *Suuri kasvikirja* III: 66–67.

Kokkonen, A. & Nieminen, R. 1990: *Joutsenon luontoselvitykset. Osa 3. Vasikkamäennotko ja Hii-denmäen ketoniitty*. 11 s. Etelä-Karjalan Allergia- ja Ympäristöinstituutti. Lappeenranta.

Lahti, T. & Lampinen, R. 2022: Muutosta Kasviatlaksen kartoilla. *Lutukka* 38(1): 47–55.

Lampinen, R. & Lahti, T. 2022: *Kasviatlas 2021*. Helsingin yliopisto, Luonnontieteellinen keskusmu- seo. Helsinki. <https://kasviatlas.fi>

Maa- ja metsätalousministeriö 2012: *Kansallinen vieraslajistrategia*. 126 s. Maa- ja metsätalousmi- nisteriö. Helsinki.

Saarinen, K. 2017: Miten jättipalsami parantaa al- lergisen terveyttä? *Allergia & Astma* 47(4): 12–13.

Valkonen, V., Parkkima, T. & Saarinen, K. 2020: *Terve askel luontoon*. Loppuraportti. 28 s. Allergia-, Iho- ja Astmaliitto ry ja WWF Suomi. Helsinki.

Ympäristöministeriö 1988: *Lehtojensuojelutyöryh- män mietintö*. Komiteamietintö 16. 279 s. Helsinki.

Eradicating the Himalayan balsam *Impatiens glandulifera* in a moist grove in Lappeenranta, SE Finland

Between 2020 and 2022, approximately 46,000 shoots of *Impatiens glandulifera* were uprooted from the 3.7 hectare forest around Vasikkamäennotko in Joutseno, located in the eastern parts of Lappeenranta city. All shoots observed have been systematically disposed of, the annual numbers being 24,300 (2020), 19,923 (2021) and 7,662 (2022). Now requiring up to 55 working hours in total, the work will be continued to control the remaining seedbank of the Himalayan balsam. The goal is to get rid of this rapidly spreading invasive species, which had probably invaded the forest area from three different source populations already in the 1990s.

Kimmo Saarinen, Joutseno. kimmo.o.saarinen@gmail.com

